

HALF

Haroon Ali

HALF

2020

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Deze publicatie is mede tot stand gekomen met steun van het Fonds Bijzondere
Journalistieke Projecten (www.fondsbjp.nl).

FONDS Bijzondere JOURNALISTIEKE PROJECTEN

Copyright © 2020 Haroon Ali
Omslagontwerp Moker Ontwerp
Foto auteur Frank Ruiters
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker
Kaart G-O Graphics, Ede
Druk Wilco, Zutphen
ISBN 978 94 031 0341 9
NUR 320

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

*'And a rock feels no pain.
And an island never cries.'*

SIMON & GARFUNKEL – 'I AM A ROCK' (1966)

Broertje, terwijl ik dit opschrijf, vier jij je twaalfde verjaardag. Maar jij zult dit boek pas veel later lezen. Je ben nu nog te jong, net een puber. Je ledematen groeien, maar niet even hard. Ik was ooit ook een onzekere slungel, die niet kon wachten tot hij volgroeid was, met de juiste proporties. Ik hoop dat je dit leest als je zelf een volwassen man bent, wanneer je warrige, gitzwarte haar in een beter kapsel valt.

We hebben dezelfde vader, maar een andere moeder. Jouw moeder is Pakistaans, net als papa. Ik ben je halfbroer uit papa's eerste huwelijk, met een Nederlandse vrouw. Je hebt ook een halfzus, Nadia, die vier jaar jonger is dan ik. Maar je hebt ons de afgelopen jaren maar weinig gezien. Dat komt omdat we niet zo goed met papa overweg kunnen. Gaandeweg liet hij steeds minder van zich horen, ik denk omdat hij te druk was met jou en jouw moeder, Afreen.

Ik heb wel pogingen gedaan om mijn band met papa te herstellen en ik blijf mijn best doen om hem te begrijpen. Maar hij lijkt mij niet te willen begrijpen, of hij kan het niet, nog steeds niet. Tegen de tijd dat je dit leest, is papa er misschien niet meer. Hij is pas halverwege de zestig, maar lijkt sneller te verouderen dan andere, Hollandse vaders. Er zijn ook periodes dat hij niet goed in zijn vel zit, dat hij zich zorgen maakt over zijn financiën en jouw toekomst. Ik ben soms bang dat hij deze wereld verlaat zonder dat we nader tot elkaar zijn gekomen.

Ik ben jouw halfbroer, maar had in theorie ook je vader kunnen zijn. Ik ben namelijk vijfentwintig jaar ouder dan jij. We zijn alle drie in verschillende tijden opgegroeid en ik sta qua leeftijd tussen jou en papa in. Ik weet dus niet hoe ik jou moet zien. Niet echt als een broer, ook niet als mijn kind, eerder als een ver neefje.

Er is zoveel dat ik je wil vertellen. Er is zoveel dat ons bindt en tegelijkertijd helemaal niets. Ik ben net als jij opgegroeid in Amsterdam-West, niet ver van waar jij, papa en jouw moeder nu wonen. Nadia en ik speelden hele zomers buiten, verzamelden bladeren in het park en kwamen pas thuis als het donker werd, onder de modder. We kenden onze multiculturele buuren, speelden met hun kinderen, aten bij ze tijdens de ramadan. Maar Osdorp is grimmiger en onveiliger geworden, zegt papa, en hij wil niet dat je op straat speelt, omdat de Marokkaanse pubers die daar nu wonen een slechte invloed op jou zouden hebben.

Ik ben in een ander Nederland opgegroeid dan jij, dus ik kijk ongetwijfeld anders naar mijn Pakistaanse wortels. Jij bent

heel en ik maar half. Ik heb hard mijn best gedaan om die identiteiten te verenigen. Daarom heb ik een reis van twee maanden door Pakistan gemaakt, van noord naar zuid, langs papa's familie, al heb ik onderweg ook veel nieuwe mensen ontmoet. Er zijn daar dingen gebeurd die papa liever verborgen voor je zou houden. Maar ik wil die ervaringen juist met je delen, zodat je je eigen mening kunt vormen over ons gedeelde vaderland, het land dat een grotere stempel op jouw leven drukt dan het bij mij heeft gedaan.

Er is wel meer dat papa verzwijgt. Kleine dingen, zoals zijn leeftijd. Hij loog tegen jou over hoe oud hij werkelijk is, om je niet het gevoel te geven dat je een veel oudere vader hebt dan je klasgenoten. Dat vond ik nog aandoenlijk, maar hij heeft ook grotere dingen verzwegen, zoals mijn geaardheid. Ik weet dat Pakistanen hun problemen graag onder het oosterse tapijt schuiven, alles om de familie-eer te beschermen. Maar ik wil niet langer zwijgen. Je moet weten wie papa was voordat jij werd geboren. Je kunt jouw vader alleen begrijpen door mijn vader te begrijpen.

Ik heb altijd verlangd naar een hechte familie, maar het woord 'familie' betekent al jaren niks meer voor me. We leven op verschillende eilanden, die uit noodzaak diplomatieke banden onderhouden, maar ook geregeld met elkaar in conflict zijn. Ergens drijft het eiland Pakistan, waar jij en Afreen wonen, beschermd door een strenge generaal, die regeert vanuit een ondoordringbare vesting. Verderop ligt Curaçao, waar Nadia haar vier kinderen op de eerste plek zet en de rest bijzaak is. In die oceaan ligt ook Nederland, waar ik woon met mijn moeder en Armando, mijn grote liefde – ook al voelt geen van ons

drieën zich echt Nederlands. Het is het eiland van de achterblijvers. Pakistan en Curaçao zijn onderhand zo ver afgedreven dat jullie bijna zijn verdwenen achter de horizon.

Weet je nog dat we elkaar voor het laatst zagen, een halfjaar na mijn grote aanvaring met papa? We waren in Almere om afscheid te nemen van Nadia, die toen op het punt stond om met haar Antilliaanse vriend en de kinderen naar Curaçao te verhuizen. Haar vriend was niet gelukkig in Nederland, kon hier niet aarden en zijn dromen niet najagen. Ik heb hem nooit begrepen, maar mijn zus was inmiddels ook klaar met zijn gedraai. In een overhaaste poging om het gezin bij elkaar te houden besloten ze om hun relatie en hun leven te herijken op Curaçao.

Tussen het inpakken en al het papierwerk door organiseerde Nadia een afscheid, waarbij ieder lid van ons disfunctionele gezin welkom was. Een gewaagde zet, dat moest ik haar nageven, want het was niemand gelukt om ons allen in één ruimte samen te brengen. Nadia, haar vriend en de vier kinderen. Papa, Afreen en jij. Mijn moeder en ik. Ook Armando was uitgenodigd, die je maar één keer kort hebt gezien. Niemand heeft je verteld dat we al jaren een relatie hebben en gelukkig samenwonen. Maar Armando kon die middag niet onder zijn werk uit komen, dus ging ik alleen met de trein naar Almere Buiten.

We zaten in een kring in de huiskamer van de kaalgeplukte Vinex-woning, tussen stapels verhuisdozen. Onze vader en mijn moeder keken elkaar niet aan, maar prikten in de slagroomtaart die Nadia had gekocht. Afreen keek me juist argwanend aan, als geschrokken wild, alsof ze bang voor me was, omdat ze me tijdens die laatste ruzie had horen schreeuwen

tegen haar man. Jij speelde ondertussen met je neefjes en nichtjes. Toen ik vroeg hoe het ging, reageerde je kortaf. ‘Goed,’ zei je en speelde verder. In dat vluchtige moment beseftte ik dat ik door jou was afgeschreven. Ook papa zei nauwelijks wat. We hadden het kort over zijn werk en hij deed alsof er niks was gebeurd.

Mijn zus ijsbeerde ondertussen met de baby door de woonkamer, ze had geen oog voor de onderlinge spanningen in haar huiskamer. Nadia had andere dingen aan haar hoofd. Haar vriend stond erbij, keek ernaar en vluchtte daarna het huis uit om wat laatste klusjes te doen. Hij zei dat-ie echt zijn best ging doen op Curaçao en contact met ons zou houden.

Als een vreemde hierbij had gezeten, had hij vast gefocust op het gebak, de lachende kinderen, de onschuldige smalltalk van de volwassenen. Maar ik zag alleen een poppenkast van mensen die bij elkaar hoorden door een bloedband en gedeelde geschiedenis, maar allemaal ergens anders wilden zijn. Ik zag de geforceerde glimlachen, de ingehouden woorden. Ik werd ineens misselijk. Het duizelde me, al deze mensen opgesloten in één ruimte.

Die middag zal minder indruk op jou hebben gemaakt. Je wist niet dat mijn moeder die week veel had gehuild, omdat ze niet alleen haar dochter, maar ook haar vier kleinkinderen uit het oog verloor. Ze paste vaak op, hielp Nadia met van alles. Mijn zorgzame moeder had straks niemand meer om voor te zorgen. Daarom was ze zo stil in die woonkamer, ze onderdrukte haar tranen.

Het vertrek van Nadia en de kinderen raakte mij op een andere manier. Armando en ik hebben vaak besproken of we kinderen willen – en op welke manier. Maar aan alle scenario’s

voor homo-ouders kleven nadelen, dus ik had die droom laten varen en troostte me met de gedachte dat ik leuke neefjes en nichtjes had; bloedverwanten op wie ik mijn vadergevoelens kon botvieren. Die rol van leuke oom werd mij nu afgepakt.

Zowel mijn moeder als ik was bang dat de beslissing om te emigreren was ingegeven door Nadia's gierende zwangerschapshormonen. Het voelde overhaast, ondoordacht. Maar het had geen zin om mijn zus tegen te spreken. Het zou alleen maar leiden tot ruzie, waardoor we haar en de kinderen helemaal niet meer zouden zien. Dus vroegen we hoe het inpakken verliep en of we haar nog ergens mee konden helpen. De kinderen werden uitgeschreven in Nederland en ingeschreven op hun nieuwe school op Curaçao. Sommige spullen werden verscheept, veel werd weggegooid, schepen werden verbrand.

Na een uur in die woonkamer besloot mijn moeder dat het wel weer mooi was geweest en vroeg of ik meereed naar Amsterdam. 'Ik zie je wel weer,' zei ik tegen papa en we gaven elkaar een vluchtige, niet-gemeende omhelzing. Ik zwaaide naar Afreen. Nadia's kinderen pakte ik wel even goed vast. Ik rook de kokosolie in hun haar, de Zwitsal op hun huid, en kuste hun zachte wangen. Ze giechelden, beseften niet dat we elkaar een tijd niet zouden zien en dat hun herinneringen aan dit land, aan mij, langzaam zouden vervagen. Ik gaf jou een korte knuffel, alsof wij elkaar sneller weer zouden zien.

Mijn moeder liep vast naar buiten en startte de auto. Ik stond nog even met Nadia in de hal en aarzelde. 'Ik hoop dat jullie daar geluk vinden, maar ik ga je wel verschrikkelijk missen.' Ik begon te huilen, haar ogen traanden ook, waardoor ik nog harder moest janken. Ik veegde mijn tranen af aan mijn mouw, gaf haar baby een kus op zijn donzige voorhoofd en

liep naar buiten. Ik keek nog één keer achterom, naar Nadia in de deuropening – mijn enige volle zus, het andere product van dezelfde genen, maar van wie ik op dat moment niks begreep. Ik zwaaide en stapte bij mijn moeder in de auto, die rustig de steriele woonwijk uit reed.

In de auto wist ik niks te zeggen en staarde uit het raam, naar de groene weilanden die steeds troebeler werden omdat de tranen weer opwelden in mijn ogen. Mama voelde mijn machteloosheid en pakte mijn hand vast.

Mijn herinneringen aan vroeger verkleuren en vervagen. Ik wil ze daarom met je delen voor er niks meer van over is. Ik wil teruggaan naar de jaren voor jouw geboorte en zelfs naar de jaren voor mijn geboorte, toen papa nog een andere man was en de wereld aan zijn voeten lag. Ik wil dat je begrijpt waarom hij bepaalde keuzes heeft gemaakt en waarom ik andere keuzes maakte. Daarom schrijf ik je.

Wat weet jij over papa's jeugd? Hij heeft mij er maar weinig over verteld; het was een schatkist die gesloten bleef. Als papa vroeger iets zei over Pakistan, ging het doorgaans over de normen en waarden die mensen in Nederland missen: het belang van familie, respect voor ouderen en weten wanneer je je mond moet houden. Mijn eigen herinneringen aan ons vaderland zijn ook fragmentarisch, samengesteld uit de indrukken van drie familievakanties, tussen mijn vierde en zestiende. Plastic ballondieren op een bazaar. Vliegers in de ondergaande zon. Kamelen op het strand van Karachi. *Aunties* die veel te hard in je wangen knijpen. De geur van versgebakken naan.

Zelfs mijn herinneringen aan papa beginnen troebel te worden. Ik heb albums vol vakantiefoto's waarop we lachend naast elkaar poseren, in de brandende zon van Frankrijk of Turkije. Maar het is alsof ik naar klonen van ons kijk, in een parallel universum. Toen ik jong was deden papa en ik nog wel dingen samen. Dan gingen we op zaterdag naar IKEA, rommelden door de koopjeshoek en aten na afloop bij McDonald's, als beloning. Als tiener hielp ik hem ook met klussen, zelfs als ik er geen zin in had. Het was een stressvolle onderneming, omdat papa weigerde de bouw instructies te lezen, gewoon aan de slag ging en een uur later zat te vloeken omdat hij iets verkeerd had gemonteerd. Ik nam zijn korte lontje voor lief en achteraf was ik altijd trots op ons bouwwerk. Iedere kast die we samen in elkaar zetten was een klein monument voor onze band als vader en zoon.

Maar toen mijn ouders gingen scheiden en ik uit huis ging, was ik niet meer gedwongen om met papa samen te werken, om te bouwen aan een veilig thuis. Dus stortte het in elkaar. Mijn ouders veranderden van steunpilaren in normale mensen met menselijke tekortkomingen. En zonder dat ik het doorhad was ik zelf volwassen geworden. Als twintiger verzamelde ik de moed om papa op de man af te vragen waarom we zo'n oppervlakkige band hadden, waarom hij was uitgecheckt. Hij mompelde dat de scheiding hem zwaar was gevallen. Ik hoopte op een doorbraak, op kwetsbaarheid, maar al snel ging het schild weer omhoog. Ik kreeg toen niet de antwoorden waar ik naar zocht.

Onze gesprekken werden juist oppervlakkiger en onze band brokkelde verder af, tot we elkaar nog maar eens in de twee maanden zagen. Dan kwam ik bij jullie op bezoek, ge-

noot van het Pakistaanse eten dat ik zelf niet kan bereiden, oefende wat Nederlands met je moeder en vroeg jou hoe het op school ging. Na wat gepraat over papa's werk ging de Indiase zender Zee TV aan en viel het gesprek stil. Hij vroeg nooit naar Armando, de man met wie ik mijn leven deel. Het was haast gekmakend dat papa die kant van mij kon negeren, dat hij zich van de domme hield. Ik hield het daarom nooit langer dan anderhalf uur bij jullie uit. Daarna was het op: onze gespreksstof, mijn energie.

Buiten zijn domein wilde ik radicaal mezelf zijn en niet meer mijn best doen om papa te pleasen. Maar vanbinnen hunkerde ik naar erkenning. Ik deed gymnasium op een zwarte school, rondde twee masters af aan de universiteit en werk nu als journalist voor toonaangevende media. Maar hoeveel ik ook bereikte en hoeveel complimenten ik ook kreeg over mijn artikelen, het was nooit genoeg. Want als ik bij papa op de bank zat, terwijl hij naar het nieuws stuurde, kwamen mijn verhalen niet bij hem binnen. De artikelen die ik schreef las hij niet. Misschien had papa meer bewondering voor me gehad als ik dokter of advocaat was geworden. Migrantenvaders zijn gewoon veeleisend, vertelde ik mezelf. Als kinderen hun rapport laten zien, focussen ze altijd op het ene cijfer dat geen acht is.

Maar ik wist dat er meer speelde, zoveel meer. In papa's ogen was ik niet Pakistaans genoeg, niet islamitisch genoeg, niet hetero genoeg, niet genoeg zoals hij om zijn liefde en respect te verdienen. Ook al kon ik daar weinig aan doen of veranderen, ik had niet de juiste bouwstenen voor een volwaardige Pakistaanse identiteit. Ik was maar half van hem.

Dus ging ik twee maanden naar Pakistan. Ik vertelde mezelf dat het voor mijn eigen ontwikkeling was, om me completer te voelen als een mengelmoesje in een overwegend wit land, om trotser te worden op mijn Pakistaanse wortels en de gaten in mijn identiteit te dichten. Ik wilde laten zien dat mijn vaderland niet zo achterlijk is als men in het Westen denkt. Pakistan is meer dan een aflevering van *Homeland*, vertelde ik mijn vrienden, waarin bebaarde mannen bommen af laten gaan op een drukke markt en CIA-agenten worden gemarteld in een bunker.

Maar als ik eerlijk ben, deed ik het vooral voor papa. Ik wilde een groot gebaar maken om ons dichter bij elkaar te brengen, om onze band te herstellen. In Nederland zag papa mij niet staan, dus ik hoopte dat het indruk op hem zou maken als ik in mijn eentje daarheen zou afreizen. Als ik in zijn ogen weer wat Pakistaanser werd, zou papa me wellicht meer accepteren, mijn westerse zonden vergeven en weer van me houden zoals je van een zoon hoort te houden.

Ter voorbereiding op de reis las ik boeken over Pakistan, keek filmpjes op YouTube. Ik zag besneeuwde bergtoppen, groene valleien en rode moskeeën. Ik keek ineens anders naar mijn vergeten vaderland, als een land van ongerepte natuur en cowboys, waar nu alleen nog doorgewinterde avonturiers kwamen. Waarom had ik vooral de hitte en het drukke verkeer onthouden? Waarom was dit enthousiasme nooit eerder bij mij aangewakkerd? Is het omdat papa er nooit over vertelde, of omdat ik er niet naar vroeg? Daarom besloot ik om hem bij mij thuis uit te nodigen, zodat we die schatkist samen konden openen. Welk land liet papa veertig jaar geleden achter zich? Wie was hij voordat hij vader werd?